

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, - 11 ਜੁਲਾਈ, 1979 ਦੇ ਬੈਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਸੀਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਈਸ ਐਂਡ ਜਨਰਲ ਮਿੱਲਜ਼ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟੇਅ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਆਪਣੇ ਹਰੇਕ ਗਾਹਕ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਾਲੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਰੱਖਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਵਸੂਲੀ ਹੈ। ਉਕਤ ਰਕਮ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਅੱਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਰਜਿਸਟਰਾਰ (ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ) ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਰਡਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ।

(21) ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਐਸ.ਐਸ. ਦੀਵਾਨ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਐਚ. ਐਸ. ਬੀ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:— ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ

ਐਸ. ਐਸ. ਸੰਧਵਾਲੀਆ ਸੀ. ਜੇ. ਅਤੇ ਆਈ. ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ ਜੇ.

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ- ਪਟੀਸ਼ਨਰ,

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ- ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

1979 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 2483

19 ਨਵੰਬਰ 1979 ਈ.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ 1950 - ਧਾਰਾ 19 (1) (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ), 310 ਅਤੇ 311(2) (ਸੀ) —ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ —ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ—ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ — ਕੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ. ਗੈਰ-ਨਿਆਂਇਕ— ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰ—ਕੀ ਨਿਆਂਇਕ

ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ — ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ — ਆਰਟੀਕਲ 171. ਦੋ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਨੁਛੇਦ 311(2) (ਸੀ)- ਅਜਿਹਾ ਖੁਲਾਸਾ — ਕੀ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ — ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ

ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ — ਕੀ ਧਾਰਾ 19(1) (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ — ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ — ਕੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ 1950 ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ (2) ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ), (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ (ਜਿਥੇ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂਕਰਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਪੈਡਸਟਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ, ਅਰਥਾਤ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਨਿਯਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਮ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਵਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਵਿੱਚ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਕੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਉਪ ਧਾਰਾ। ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਜਾਂ ਸਪੈਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 311(2) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। (ਪਾਰਾ 16 ਅਤੇ 22)।

ਗੌਰੰਗਾ ਕਰਮਾਕਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 1976(2)

ਐਸਐਲਆਰ 317

ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਕਾਂਤੀ ਦਾਸ ਬਰਮਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 1977(1) ਲੈਬ। IC 628
ਤੋਂ ਅਸਹਿਮਤ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਰਣਾ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਵਾਕੰਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਚੀਜ਼ ਬਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਟ੍ਰੈਟ-ਜੈਕਟਡ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਕਲੇਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ (ਯੁੱਧ ਜਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ) ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਤੋਂ ਮੌਸਮ ਤੱਕ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ - ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਖਾੜੇ ਤੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਹ ਤਰਕ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਇੱਛਾ ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 311(2) (ਸੀ :) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ | ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੁੱਗਣਾ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ **ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ**, ਜੇ, ਜੇਕਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਸੀਮਤ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਜਾ. (ਧਾਰਾ 26, 29 ਅਤੇ 33)।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਯੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚਾਰ ਅਸੂਲ, ਅਰਥਾਤ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ, ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਥੋਪਣ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵੈਧ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਉਸਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ **ਅਲਾਇਡੋ** ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਹੱਥ ਉਹ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕਨੂੰਨ 'ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰੋ' ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਥੀ ਰਿਆਲ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਚਾਦਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਕੇ ਨੂਗਾ ਟੋਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਕੰਬਲ ਪੱਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਧਾਰਾ 37 ਅਤੇ 38)।

ਜਿਥੋਂ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣ ਫੋਰਸ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 144 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਨੇ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਵਿਦਰੋਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। (ਪੈਰਾ 42)

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ ਟੀਟੀਐਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ :-

- (i) **ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ/ਸੈਂਡਮਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਾਇਟ ਰਿੱਟ ਜਾਂ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸੂਚੀ 'ਪੀ-1' ਅਤੇ 'ਪੀ-2' ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ;**

(ii) ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿੱਟ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮਾਨਯੋਗ ਅਦਾਲਤ, ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ, ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ;

(iii) ਕੇਸ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ;

(iv) ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਆਰ ਐਸ ਮੋਰੀਆ ਅਤੇ ਐਸ ਐਸ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਦੇ ਨਾਲ।

1. ਐਲ ਸਿੱਬਲ ਏ.ਕੇ.ਜੈਸਵਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਵਕੀਲ, **ਰੈਸਪੋਂਡੈਂਟਸ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ**।
ਨਿਰਣਾ

ਐਸ.ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਸੀ.ਜੇ

2. ਕੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311(2)(c) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ (ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ), ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗੈਰ-ਜਾਇਜ਼, ਇਸ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਮਈ, 1979 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਪੁਲਿਸ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

3. ਤਿੰਨ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਗੰਭੀਰ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਕੰਪਾਸ ਵਿੱਚ। ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਿ **ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ** ਬਨਾਮ **ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, 1979 ਦੇ ਸੀਡਬਲਯੂਪੀ ਨੰਬਰ 2483**, ਵਿਚਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੰਬਰ 1, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਲੰਬਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਸੱਤ ਸਾਲ ਸਹਾਇਕ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਸਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਹੰਗਾਮਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਂ, ਉਹ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਮਿਤੀ 19 ਮਈ, 1979 (ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਾ P/II)I ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 311(2)(c) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ।

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

4. ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਹਿਲਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 311 (2) ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਹੈ। (c) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ। ਫਿਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311(2)(c) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਮਯੂਨਡ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅੰਦੋਲਨ ਇੱਕ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ

5. ਸ੍ਰੀ ਬੀ.ਐਸ. ਦਾਨੇਵਾਲੀਆ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਟਰਨ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮੁਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਣਚਾਹੇ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਧਰਨੇ ਲਗਾਏ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ

ਧਰਨਿਆਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਗੜਿਆ ਰੂਪ ਸੀ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ.

6. ਇਮ ਪੇਗਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਰੂਪ, ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ, ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਚਾਰਜ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

7. ਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਹੁਕਮ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਿਰਣੇ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਵੇਕ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ **ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਈ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ** (1) (ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਦੇ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਓਵਰ-ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ **ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ** ਬਨਾਮ **ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ** (2), ਉਕਤ ਵਿਵਾਦ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਹੁਣ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਪੇਟੈਂਟ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇਸ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀਆਂ, ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(1) 1971 ਐਸਸੀ 1547.

(2) 1974 ਐਸਸੀ 2192.

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

7. ਹੁਣ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਇਹ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਇਸਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ
ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ

ਆਰਡਰ

19 ਮਈ, 1979 ਈ

ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਏ.ਐਸ.ਆਈ., ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਨੰ: 242/ਪੀ.ਟੀ.ਐਲ. ਅਜਿਹੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਨੰਬਰ 242/ਪੀ.ਟੀ.ਐਲ. ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣੀ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311;

ਹੁਣ, ਇਸਲਈ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 310 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹਨ : ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੰ: 242/ਪੀ.ਟੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(Sd.)

ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ
ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ/ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ।

ਅਨੁਛੇਦ 311: **ਯੂਨੀਅਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਵਲ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨਾ, ਹਟਾਉਣਾ ਜਾਂ ਰੋਕ ਵਿੱਚ ਕਮੀ -**

ਸ) * * *
* * *

ਬਸ਼ਰਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ: -

- (a) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰਖਾਸਤ ਜਾਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਂ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਜਾਂ
- (b) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਥਾਰਟੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਾਂ
- (c) ਜਿੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, **ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।**

- (3) ਜੇਕਰ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ।

8. ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ **ਦੁਬਾਰਾ** ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਪਹਿਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ, ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਰਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮੂਲ ਅੰਤਰੀਵ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਦੋਂ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਅਤੇ ਅਟੁੱਟ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਾਈਨ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀਐਲ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਦਰਭ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। **ਈਸ਼ਵਰਈਆ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਰਾਜ (ਹੁਣ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਰੈਵੇਨਅਪ ਵਿਭਾਗ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (3), ਸੁਬਾ ਰਾਓ, ਮੁੱਖ ਜੱਜ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਖਿਆ:--**

“ਧਾਰਾ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

- (3) ਏਆਈਆਰ 1958 ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 288

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਜਬ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਤ। ਉਕਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੇਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਧਿਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਜਾਂ ਗਲਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੈ।

ਜਗਨਮੋਹਨ ਰੈਂਡੀ, ਜੇ. ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੇਲਦੇ ਹੋਏ ਸਾਬਕਾ ਨੇ **ਮੁਹੰਮਦ ਆਜ਼ਮ** ਬਨਾਮ **ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਰਾਜ (ਹੁਣ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (4)** ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। **ਜਗਦੀਸ਼ ਦਾਜੀਬਾ ਬਨਾਮ ਬੰਬੇ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ-ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (5)** ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਬੇਡਕਾਸ, ਜੇ.

“ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਿਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਬਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। **ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ। ”**

ਮਧੋਲਕਰ, ਜੇ., ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਈ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ: -

“* * * ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ

- (4) ਏਆਈਆਰ 1958, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 619
- (5) ਏਆਈਆਰ 1958 ਬੰਬਈ 283

ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ **ਨਰੇਂਦਰ ਐਨ.**

ਦਾਸ ਬਨਾਮ **ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ** ' (6) ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦੁਰ ਜੇ., **ਸਤਯੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੱਤਾ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ** ਬਨਾਮ **ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ**, (7) ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ **ਫਤਰ ਸਿੰਘ** ਬਨਾਮ ਦੀ **ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** (8) ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਕੁਝ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਜੇ. ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕੈਟ ਗੌਰਿਕ ਸਮਝੌਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਸੀ, **ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ**, **ਅਖਤਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ** (9) ਨੇ **ਫਿਰ ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀ ਕੈਲ ਦੇ ਕੇਸ** ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

9. ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਭਟਕਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ (ਦੂਜਾ ਸੰਸਕਰਣ) ਦੇ ਪੰਨਾ 1486 ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਐਚ.ਐਮ.

“ਪ੍ਰਾਵਿਸੋ (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 311(2) ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 311(2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। . ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਿਵਰਤਨ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਛੱਡਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

9-ਏ. ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਨੋਟ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਦੀ ਇੰਨੀ ਇਕਸਾਰ ਅਤੇ ਅਟੁੱਟ ਇਕ ਲਾਈਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਉਬਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਡੰਬਰ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ?

10. ਉਪਰੋਕਤ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਪੱਥਰ ਦੀ ਕੰਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। **ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ.**

- (6) ਏਆਈਆਰ 1962 ਕਲਕੱਤਾ 481
- (7) ਏਆਈਆਰ 1962 ਪੀ.ਬੀ. 400.
- (8) AIR 1967 ਰਾਜਸਥਾਨ 1Q*
- (9) (1967) 2 LLJ 767.

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਕੰਪਨੀ ਲਾਅ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ (10), ਅਤੇ ਰੋਹਤਾਸ ਇੰਡਸ ਟ੍ਰਾਈਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਡੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਆਇ (11) ਅਤੇ ਐਮ. ਏ. ਰਸ਼ੀਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੋਰਲਾ ਰਾਜ (12) ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਕੀਲ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇੱਥੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਲਈ, ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਦੋਹਰੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਬਿੰਦੂ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਹਰੀ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

11. ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਸਾਰੀ ਦਲੀਲ ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਖੋਜ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀਜ਼ ਐਕਟ, 1956, ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 237(b) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਮ ਕੰਪਨੀ ਲਾਅ ਬੋਰਡ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ: -

“ਸੈਕਸ਼ਨ 235 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ-

(ਏ) ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਰੱਥ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ, ਜੇਕਰ-

(i) ਕੰਪਨੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ

(ii) ਅਦਾਲਤ, ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਇੱਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

' (10) ਏਆਈਆਰ	1967 ਐਸਸੀ 295.	
(11) ਏਆਈਆਰ	1969	ਐਸਸੀ 707।
(12) ਏਆਈਆਰ	1974	ਐਸਸੀ 2249

(ਬੀ) ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜੋ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-

- (i) ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇਸਦੇ ਲੈਣਦਾਰਾਂ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼, ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ com ਕੰਪਨੀ ਕਿਸੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ; ਜਾਂ
- (ii) ਜੇ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਗਠਨ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਤੀ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਗਲਤ ਸੰਕਲਪ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ; ਜਾਂ
- (iii) ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਹ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਏਜੰਟ, ਸਕੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ।"

ਹੁਣ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੰਗਾ ਝਾਤ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਰੇਡੀਕਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਬੰਧ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ , ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 237 ਅਜਿਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ "ਸੰਤੁਸ਼ਟ" ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਸ਼ਾਇਦ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੂਰੋਂ ਵੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 311(2)(c) ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ **ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਆਈ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।**

12. ਹੁਣ ਕੰਪਨੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 237(ਬੀ) ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (i) ਅਤੇ (ii) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਉਦੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਏ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਧੇਰੇ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ

ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਸੀਮਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ **ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਦੇ ਕੇਸ** ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਰਸਾਏਗੀ ਕਿ ਇਸਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ' ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ 'ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਜੋਗ ਸੁਝਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ' ਨਾ ਕਿ 'ਸ਼ਬਦ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ'। 'ਹਾਲਾਤ' ਅਤੇ 'ਸੁਝਾਅ' ਸ਼ਬਦ ਬੋਰਡ ਲਈ 'ਰਾਇ' ਬਣਾਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਏ ਬਿਨਾਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਰਾਏ ਦਾ ਗਠਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (i) ਤੋਂ (ii) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਲਾ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ।

ਰੋਹਤਾਸ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਖੁੱਲੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਰਾਏ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ।”

ਉਪਰੋਕਤ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 311 (2) (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਧਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋੜ ਦੇ ਨਾਲ **ਪੈਰੀ ਮਟੀਰੀਆ ਵਿੱਚ ਦੂਰੋ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ** ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 237 (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ। ਹੁਣ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਏ ਦਾ ਗਠਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਨੁਮਾਨਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਧੋਖਾਧੜੀ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਆਦਿ, ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਏ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ। ਇਸ ਲਈ, ਦ

ਇੱਥੇ ਭਾਸ਼ਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁੱਖੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 311(2)(c) ਦੇ ਤਹਿਤ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ **ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਦੇ ਕੇਸ** ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਆਰਟੀਕਲ 311(2)(c) ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਾਰਥਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

14. **ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਦੇ ਕੇਸ** ਬਾਰੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ **ਰੋਹਤਾਸ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਕੇਸ** 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 237 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ।

15. **ਐੱਮ.ਏ. ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਕੇਸ** (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਪਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹਵਾਲਾ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਥੇ, ਦੁਬਾਰਾ, ਭਾਸ਼ਾ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਡਿਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਰੂਲਜ਼, 1971 ਦੇ ਨਿਯਮ 114 (2) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਫਿਰ ਤੋਂ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਏ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪਲ ਰਾਏ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਲੋੜੀਂਦੇ ਡੇਟਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਲਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਮਾਨ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਗਠਨ ਲਈ ਤਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ। ਰਾਏ ਦਾ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਰਗੇ ਉੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਬਾਰੀਕ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। **ਐੱਮ.ਏ. ਰਸ਼ੀਦ ਦਾ ਕੇਸ**, ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਨਤੀਜਾ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

16. ਇਸ "ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਇਹ) ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਥਾਟ੍ਰੀਲੋਜੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਜ਼ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਲਾਈਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਕਿ

ਆਰਟੀਕਲ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

17. ਮਿਸਟਰ ਡੀ ਕੁਲਡ ਆਈ ਪੀ ਜੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਿੱਚ, ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸਨੇ ਸਿੱਧਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਗੌਰੰਗਾ ਕਰਮਾਕਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, (13)। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਕਈ ਜੁੜੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਿਰਣਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਦੇ ਵੀ, ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗੈਰ-ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸਦੀ ਉਸਨੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਪੇਟੈਂਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਕੋਲ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਮਾਪਤੀ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ: .

>

“ਪੂਰਕ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨੋਟ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਲਈ ਆਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ. ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। “ਸਪਲੀਮੈਂਟ ਟੈਰੀ ਐਫੀਡੇਵਿਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਜਬ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਾਜਪਾਲ।”

(13) 1976 (2) ਐਸਐਲਆਰ 317.

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਪਲਟ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ਪੂਰਨ ਹੁਕਮ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। , ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਚਾਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। **ਗੌਰਾਂਗਾ ਕਰਮਾਕਰ ਦਾ ਕੇਸ** , ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਰੰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਨਿਆਂਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

18. **ਗੌਰਾਂਗਾ ਕਰਮਾਕਰ ਦੇ ਕੇਸ** ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ , ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ - ਨਰੇਨਬਰਾ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸਦਾ ਫੈਸਲਾ **ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਨਰੇਨਬਰਾ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ**, (14) ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਜ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:-

" ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਆਰਟੀਕਲ 311(2) ਪ੍ਰੋਵੀਸੋ (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ "

ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੇ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਅਜੀਬ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਆਪਕ ਸਾਧਾਰਨੀਕਰਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਥੇ ਸਵੈ-ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ. ਬੈਂਚ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕੈਟੇਨਾ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ

(14) 1978 (1) ਐਸਐਲਆਰ 646.

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਗਵਰਨੇਟੋਰੀਅਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311(2)(ਸੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ **ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼, ਰੋਹਤਾਸ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼** ਅਤੇ **ਐਮ. ਏ. ਰਸ਼ੀਦ ਦੇ ਕੇਸਾਂ** ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਏ ਗਏ ਤਿੱਖੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਗੱਲ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸਰਲਤਾ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, **ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** ਬਨਾਮ **ਨਰੇਨਬਰਾ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਸਾਧਾਰਨੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 311(2)(c) ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਾਰੇ ਅਟੱਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ **ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਕਾਂਤੀ ਦਾਸ ਬਰਮਨ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ**, (15) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਡਿਸਕ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ।

19. ਮੈਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਟੁੱਟ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਦੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗੱਲ ਇਸ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, **ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** ਬਨਾਮ **ਨਰੇਨਬਰਾ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ**, (ਸੁਪਰਾ), ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ **ਗੌਰੰਗਾ ਕਰਮਾਕਰ** ਬਨਾਮ **ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ** ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਨੋਟ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, (ਸੁਪਰਾ), ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਹੁਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 (2)(c) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

20. ਤਾਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

(15) 1977 (1) ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਮਾਮਲੇ 628।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 310 ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ (2) ਚਫ ਧਾਰਾ 311 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ੳ), (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ (c) ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 310 ਅਤੇ 311 ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (ਏ), (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਪੈਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਤੇ (c) ਪ੍ਰਵਾਨ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਪੰਛੀ ਝਾਤ ਮਾਰਦਿਆਂ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਰੋਕ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਸੀਵਿਥਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

21. ਫਿਰ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੀਵਿਥਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਸੀਵਿਥਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਜੋ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਮਾੜੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਉਪ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅੰਤਿਮਤਾ ਅਮਲੀਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਵਿਥਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

22. ਇਸ ਲੜੀ ਵਿੱਚ, ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਚੌਕੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ .-sub-Clause (c) ਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ, ਅਰਥਾਤ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਨਿਯਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਿਮ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਵਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਜੋ ਸੀਵਿਥਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਵਿੱਚ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਕੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੀਵਿਥਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਉਪ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ

ਸ਼ਰਤਾਂ, ਇਸ ਲਈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਜਾਂ ਸਪੈਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

23. ਹੁਣ ਹੁਣ □ ਦੋ; ਮੈਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਰਾਏ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। . ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਹਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅੰਤਮ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਬਦਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

24. ਉਪਰੋਕਤ ਸਟੈਂਡ ਲਈ, ਮੈਂ *M/s ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੇ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਐਸਕੇਜੀ ਸੂਗਰ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ*, (16)। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 213 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਲੈਨ ਗੇਜ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

“213(1) ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਹੋਵੇ, ਸਿਵਾਏ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨਾਂ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ *ਰਾਜਪਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਉਸ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੋਣ।*”

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੈਨ ਡੇਟ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਇੰਨਾ ਸਾਦਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: -

“ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ (ਬੀ) ਦੀ ਹੱਦ 'ਤੇ

(16) A.L.R. 1074 S.C. 1533.

ਹੀ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਫੌਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਿਰਫ **ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਉਹ ਸੋਜਲ ਜੱਜ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਇਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।**

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੱਤਿਆ ਪਾਲ ਡਾਂਗ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, (17) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਪਕੜਦੇ ਹੋਏ।

24-ਏ. ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਵਾਰਕ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਐਕਟ, 1950 ਦੀ ਧਾਰਾ 25, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਨਾਲ, ਕੇ **ਅਮੇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਾਅ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਬਰਦਵਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (18)** ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਗਜੇਂਦਰਗਡਕਰ (ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਵਜੋਂ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ: -

“ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜਿਸਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 3(1)(ਏ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਨਜ਼ਰਬੰਦਾਂ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇ ਕਿ ਕੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(17) ਏਆਈਆਰ 1969 ਐਸਸੀ 903.

(18) ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 334.

ਉਦੇਸ਼ ਟੈਸਟ. ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਵਾਜਬਤਾ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਦੀ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਦੀ ਵੀ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਧਾਰਾ 3 (1) (ਏ), —**ਬੰਬੇ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਸ਼ੀਧਰ, (19)** ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੱਚੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

25. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਬਾਈਡਿੰਗ ਪੂਰਵ ਦੋਵਾਂ 'ਤੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (c) ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

26. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਉਹ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਮੁੜ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰਥਕ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਰਣਾ ਲਈ ਯੋਗ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਵਾਕੰਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੌਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਟ੍ਰੈਟ-ਜੈਕਟਡ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਕਲੇਮੈਂਟ ਬੈਂਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ (ਯੁੱਧ ਜਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ) ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਤੋਂ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਇਸਦੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

27. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੋਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਹੈ।

T19) AIR 1951 SC 157.

ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਸੀ ਕਿ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਮਸਲਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਹੁਣ ਇਹ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਘਾਤਕ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਹੋਰ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਟਕਰਾਅ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਹਿੰਸਕ ਮੋੜ ਲੈ ਕੇ ਭੜਕਾਹਟ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

28. ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨੋ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਉਲਝਣ ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ **ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ** ਵਜੋਂ ਨਿਰੋਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪੂੰਜੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਦੇਸ਼ਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। . ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਰਿੰਗ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਲੰਮੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਉਭਾਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਫੈਲਣ ਅਤੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਖਤਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਸੀ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। . ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿਰਫ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅੰਦੋਲਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣੀ ਪਈ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਟਕਰਾਅ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

29. ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਵਾਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੇ. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹੈ

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਫੰਕਸ਼ਨ. ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਸਕ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ • ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਤੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸਖਿਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਖਾੜੇ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਤਰਕ ਸੀ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਇੱਛਾ ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

30. *Precedenti againi* < ਆਠਾਰੀਆ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਲਾਰਡ ਪਾਰਕਰ ਨੇ ਮਸ਼ਹੂਰ *ਦ ਜ਼ਮੋਰਾਜ਼ ਕੇਸ* (20) ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ: -

“* * * ਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਣਚਾਹੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਪ੍ਰਿੰਸਿਪ *ਲਿਵਰਸੇਜ* ਬਨਾਮ *ਸਰ ਜੌਹਨ ਐਡਰਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ* (21) ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵੱਲ ਮੁੜਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੱਤਰ - ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਯੋਗ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਉਹ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ (1) ਕੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਮੂਲ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ (2) ਕੀ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਜੇ ਇਹ

(20) ਪੰਨਾ 107 'ਤੇ 1916(2) AC 771

(21) 1942 ਏਸੀ 206

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ 'ਜੇ' ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਆਮ

ਵਾਜਬ ਆਦਮੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਜੇ ਕਿ ਰਾਏ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਈ, ਸਾਬਕਾ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਸਕੱਤਰ, ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਸਰਦਾਰੀ ਲਾਈ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ, (22), ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311(2) (ਸੀ) ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

“* * * ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਾਵੀਸੋ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਨਾ। ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਵਾਲ ਹਨ।

ਭਗਵਾਨ ਚੰਦਰ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ, (23) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮੋੜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਦੋਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ੇਧ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ: -

“ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 311(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ।

(22) 1974(2) SLR 311.

(23) ਏਆਈਆਰ 1971 ਐਸਸੀ 2004

(1) ਅਤੇ ਉਪ-ਆਰਟੀਕਲ (2) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਉਪ ਲੇਖ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਵਫ਼ੇਰੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸਥਿਰ ਜਾਂ ਅਤਿ-ਤਕਨੀਕੀ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ - ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

31. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ (311 (2)(ਸੀ) ਟੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਲਤਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ' ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਾਕਾਂਸ਼ **ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** ਬਨਾਮ **ਨਰੇਨਬਰਾ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾਸ (ਸੁਪਰਾ)** ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਡਿੱਗਿਆ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਅਤੇ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਅਰਥ ਹਨ। ਧਾਰਾ 311 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (ਸੀ) ਤੋਂ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸਮੀਕਰਨ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ' ਹੈ ਨਾ ਕਿ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ'। 'ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਿਰਫ਼ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੇ ਸਮੀਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਵਿਆਪਕ ਹਨ। 'ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ' ਸਮੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। * * *

ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ

ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਮੁੱਖ ਦੇਖਭਾਲ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਪਰ ਰਾਜ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ।"

32. ਕੇਸ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋਲਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਫੋਰਮ ਅਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ' ਰੇਕਸ ਬਨਾਮ ਹਾਲੀਡੇ 1917 ਏਸੀ 260 ਵਿਚ ਲਾਰਡ ਚਾਂਸਲਰ ਫਿਨਲੇ ਦੇ ਭਾਰੂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੋਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਉਚਿਤ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ।

33. ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੋਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ ਨਿਆਂਯੋਗ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੁੱਗਣਾ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ **ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ**, ਜੋ, ਜੇਕਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਸੀਮਤ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ।

34. ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਫੇਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸੱਚਮੁੱਚ **ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ਾਂ** ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਸਕੋਰ 'ਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

34-ਏ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਯੋਗ ਹੁਕਮ ਦੀ ਨਿਆਂਯੋਗ ਸਮੀਖਿਆ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ। ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੋਹਰੇ ਟੈਸਟ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਯੋਗ ਸਨ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ.

35. ਦਲੀਲ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਅਨੁਛੇਦ 311(2)(c) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਸਟ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ।

36. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬਾਰੇ ਸਬੋਧ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਵਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਦਲੀਲ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਢੁਕਵੇਂ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਦਲੀਲ ਦਾ ਤੱਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲਾਂ, ਦਲੀਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਅਧਾਰਤ ਸੀ।

37. ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਜਨਤਕ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਕੇ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਹਾਤੇ ਜੋ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 311 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨੰਗੇ ਮਿੰਨੀਮਾ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਤਕ-ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਖਰਚੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਡੇਟਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ। ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ 'ਤੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦਾ ਪੂਰਾ, ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਉਕਤ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਪੈਰਾ ਮਾਊਂਟ ਹਿੱਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਯੋਗ ਹੈ।

ਫਿਰ ਉਸੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚਾਰ ਪਹਿਲੂਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ, ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ, ਜਾਂਚ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ, ਸੁਭ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਸ਼ਕਤੀ। ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ

ਉਦੇਸ਼ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਹੱਥ ਉਹ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰੋ' ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਚਾਦਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕਰਕੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਖੁਲਾਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੰਚ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਘਰੇਲੂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਭਾਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

38. ਸਹਾਇਕ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 311(2) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। . ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਕੰਬਲ ਪੱਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

39. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ **ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੋਗਨਪੈਨੀ ਲਾਅ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। , ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਹਵਾਵਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਾ ਸੁੱਟਦਿਆਂ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 237 (ਬੀ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਏ.ਸੀ.ਟੀ

ਜੋ ਕਿ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਡਿੱਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 29 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

29. ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਉੱਥੇ ਹੀ ਰੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾ- ਵਸਤੂ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਹ

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਅਦਾਲਤ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡਦਾ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

* * * * *

ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਰਾ 65 ਇਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਪੂਰੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਦੁਕਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੋਰਡ ਇਹ ਰਾਏ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਖੁਦ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਲਈ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਬੇਲੋੜਾ ਸੀ ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ **ਬੇਰੀਅਮ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਕੇਸ** ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਧਾਰਾ 237(ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਰੰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੱਗਰੀ - ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਲਤ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਦੁਹਰਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ, ਉਹੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ।

ਰਿਕਾਰਡ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਟਰਨ ਦੇ ਪੈਰੇ 6, 7, 9 ਅਤੇ 10 ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹਨ, ਇਸਦੇ ਸਬੰਧਿਤ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

“ਪੀ.6. * * * ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੀ.7. ਇਸ ਪੈਰਾ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਕਲਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 311(2)(c)।

ਪੀ.9. * * * ਅੰਦੋਲਨ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 311. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਇਕੋ-ਇਕ ਜੱਜ ਰਾਜਪਾਲ ਸਨ ਜੋ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਰੂਪ ਸਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗਿਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਪੰਨਾ 10. * * * ਭਾਵੇਂ, ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਇਸ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਖੁਦ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਚਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਕਾਫੀ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੱਕਾ ਸਟੈਂਡ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੋਵੇਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ। ਇਹ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੂਰਕ ਤੌਰ ਵੱਧ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਝਿਜਕ ਅਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਸੱਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਰਕ ਟਿੱਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਸੀ ਕਿ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

40. ਮਾਹਮੇਕਿੰਗ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੋਰਡਰਾਇਸ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ, ਜਿਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਿਮਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 311 (2) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਬੰਧਤ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਖ਼ਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਂਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਦੁਕਵੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਖਤਰੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੀਆਂ ਲੋੜਾਂ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਪਟਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਾਫੀਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

41. ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਆਖਰੀ ਸਤਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਛੜਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਕਸਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19(1)(b) ਅਤੇ (c) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ, ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ **ਕਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (21) ਅਤੇ ਗੌਰਾਂਦਾ ਕਰਮਰਕਰ ਦੇ ਕੇਸ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

42. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਸਟੈਂਡ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਭੂਤ- - ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਵ-ਨਿਆਇਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ

(21) 1962 ਐਸ.ਸੀ. 1166.

ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਰਿਕਾਰਡ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਉਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਰੋਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸੀਮਾਬੱਧ ਸੀ। ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਧਾਰਾ 144, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ **ਕਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਕੇਸ** ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲੇਗਾ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਮੰਤਰੀ-ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਜਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ bv ਸਕੱਤਰੇਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਧਾਰਾ 19(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ (ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ) ਐਕਟ, 1960 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ, ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਰਗੀਆਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਫੋਰਸਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, **ਕਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ** ਨੇ ਖੁਦ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ: -

“ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਾਂਹ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਖਤਰਾ, ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਜੇਕਰ ਨਿਯਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਜੋ ਆਰਟੀਕਲ 19(2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹੋਰ ਸੀਮਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਵੈਧਤਾ। ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।”

ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ:-

“* * * ਇਹ ਜੋੜਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਰੌਲਾ-ਰੌਪਾ ਅਤੇ ਗੜਬੜ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਭੀੜ ਦੁਆਰਾ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਿੰਸਕ ਗੜਬੜ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 19(1) (a) (b) ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਸਟੈਂਡ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ

. Gurdial Singh and another v. State of Punjab and another
(S. S. Sandhwalia, C.J.)

ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ।

43. ਗੌਰੰਗਾ ਕਰਮਰਕਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਹਿੰਸਕ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਭੜਕਾਉਣਾ ਹੀ 'ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਨਰੇਨਬਰਾ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੋਨਟੇਨੈਸ ਪਬਲਿਕ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਆਖਰੀ ਦਲੀਲ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

44. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਸ. ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਸੀ. ਜੇ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਨ. ਕੇ. ਐਸ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ

ਐਮ. ਐਮ. ਪੁੰਡੀ, ਜੇ.

ਤਿਲਕ ਰਾਜ,- ਪਟੀਸ਼ਨਰ,

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ,- ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

1977 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 376

20 ਨਵੰਬਰ 1979

ਭੋਜਨ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ (1954 ਦਾ XXXVII)— ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਅਤੇ 16(1) (ਏ)-ਭੋਜਨ

ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕੂ ਨਿਯਮ 1955— ਨਿਯਮ 5 ਅਤੇ ਐਪੈਂਡਿਕਸ ਬੀ ਆਈਟਮ A 01.0i — ਫੂਡ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰਬੋਨੇਟਿਡ ਪਾਣੀ— ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਕਿ